

FRANÇOIS VALENTYN

Beschryvinge van de
Kaap der Goede Hoope
met de zaaken
daar toe behoorende

AMSTERDAM 1726

Uitgegeve deur
Dr. E. H. Raidt
Engelse vertaling deur
Maj. R. Raven-Hart

DEEL II
TWEEDE REEKS NR. 4

VAN RIEBEECK-VERENIGING
KAAPSTAD 1973

FRANÇOIS VALENTYN

Description of
the Cape of Good Hope
with the
matters concerning it

AMSTERDAM 1726

Edited by
Dr. E. H. Raidt
English Translation by
Maj. R. Raven-Hart

PART II
SECOND SERIES NO. 4

pp. [i-viii], 1-366

VAN RIEBEECK SOCIETY
CAPE TOWN 1973

ZESDE HOOFDSTUK

De Dieren hier vallende. Wilde Dieren. Wilde gestreepte Ezels afgebeeld. Het Tam Vee. Mitsgaders de Vogels, Insecta's, en Visschen. Verdere Zaaken van de Kaap. Wanneer en door wie de zelve eerst ontdekt is. Vasco Gama zeild 'er in 't jaar 1497 eerst voorby. D'Almeyda's droevig einde op dit land in 't jaar 1509. Manuël de Sousa de Sepulveda's deerlyk einde. Engelschen en Franschen hier. Komst der Nederlanders hier in 't jaar 1595. Van Caarden in 't jaar 1601. En Spilbergen. Oude zeltzaame wyze van de Brieven en Berigten hier te laten. In 't jaar 1652 de Kaap en Tafelbaai tot een versch-plaats voor onze Vlooten in bezit genomen door de Heer van Riebeeck. De Heer Wagenaar in 't jaar 1662. De Heer van Quaalberg in 't jaar 1666. De Heer Bronchorst in 't jaar 1668. De Ed. Heer van den Brouke als Commissaris hier in 't jaar 1669. Zyn Ed. verrigting aldaar. De Heer Hackius in 't jaar 1670. De Heer Godsken in 't jaar 1672. De Heer Simon van der Stel in 't jaar 1679. De Heer Willem Adriaan van der Stel in 't jaar 1699. De Heer van Assenburg in 't jaar 1708. De Heer Simons hier Commissaris, en wat redres hy by zyne Memorie gemaakt heeft. Extract uit de Memorie van dien Heer aan de Heer van Assenburg gelaaten. Zyn Edelh. van Hoorn in 't jaar 1710 hier als Commissaris. De Heer Chavonnes, Landvoogt in 't jaar 1714.

De Dieren hier vallende. Na dat wy nu dus verre van 't aan merkensweerdigste, hier aan de Kaap, en van des zelfs Ingezetenen gesproken hebben, zal 't ook eens tyd werden om te zien, wat Dieren, Vogels, en Visschen,¹ hier al vallen.²

Wat de Dieren belangd, die onderscheyd men in wilde, of tamme.

Wilde Dieren. De wilde dieren, die men hier heeft, zyn Olifanten,³ Rhinocers⁴ (met twee horens op de neus, daar anders de Indische maar eenen hoorn 'er op hebben), Leeuwen,⁵ Tygers,⁶ Luypaarden,⁷ Loschen,⁸ de

1. Weinig moeite is gedaan om visse te identifiseer waar Valentyn hulle slegs noem. [RH]

2. Valentyn vermeld vir die dierelewe net mondelinge mededelings as bronne; self het hy prakties geen kans gehad om die wilde diere in hulle natuurlike om-

CHAPTER SIX

The Animals found here. Wild Beasts. Striped Wild Asses depicted. The Tame animals. Together with the Birds, Insects and Fish. Other Matters concerning the Cape. When and by whom it was first discovered. Vasco Gama sailed past it in 1497 for the first time. D'Almeyda's pitiful end on this coast in 1509. Manuel de Sousa de Sepulveda's unhappy end. English and French here. Arrival of the Dutch here in 1595. Van Caarden in 1601. And Spilbergen. Unusual manner of leaving Letters and Reports. In 1652 the Cape and Table Bay occupied as a place of refreshment for our fleets by Heer van Riebeeck. Heer Wagenaar in 1662. Heer van Quaalberg in 1666. Heer Bronchorst in 1668. H.E. van den Brouke in 1669 as Commissioner. His actions here. Heer Hackius in 1670. Heer Godsken in 1672. Heer Simon van der Stel in 1679. Heer Willem Adriaan van der Stel in 1699. Heer van Assenburg in 1708. Heer Simons as Commissioner here, and what Redress he made by his Memorial. Extract from the Memorial left by him for Heer van Assenburg. H.E. van Hoorn in 1710 as Commissioner. Heer Chavonnes as Administrator in 1714.

The animals found here. Now that we have thus far spoken of what is most noteworthy at the Cape, and of its inhabitants, it is time to see what animals, birds and fishes¹ are found there.²

As regards the animals, these are divided into wild and tame.

Wild animals. The wild animals here are elephants,³ rhinoceroses⁴ (with two horns on the nose, whereas those of India have one only), lions,⁵ tigers,⁶

gewing waar te neem nie. Hy moet baie uit die bestaande publikasies geput het, en dis duidelik dat hy daarby af en toe sy gewens verwar het. [S]

3. *Loxodonta africana*. [RH]

4. *Rhinoceros bicornis capensis*. [RH]

5. *Leo leo melanochaitus*, nou uitgesterf. [RH]

6. *Panthera pardus melanotica*, „tygers” by die meeste vroeë skrywers, hoewel Schreyer (bl. 62) meer korrek is met „panters”, maar hy is 'n uitsondering. [RH]

7. *Acinonyx jubatus*. [RH]

8. *Caracal caracal*. [RH]

Ichneumon,⁹ Wolven,¹⁰ Tyger-Wolven,¹¹ Tyger-boschkatten,¹² mooye gevlekte wilde Honden,¹³ die by na als een Wind-hond van gedaante, en wel zoo stout zyn, dat zy met een troep van 200 a 300 op een Schaaps-kooy durven aanvallen, en 't meeste vee der zelve verscheuren; ook zyn 'er groote en kleene Landschildpadden. Wolven en Tyger-Wolven zullen ook menschen, en zelf wel een man te peerd, aandoen. Ook is de Heer *Henrik Bouman*,¹⁴ eens met een Tyger, uit welkers klauwen hy zich redde, doende geweest, doch hy was deerlik 'er van geteekent.

Zoo lang een Leeuw klein vee krygen kan, zal hy zelden menschen aandoen. Egter weet ik, dat hy verscheide menschen by myn tyd aangetast, en dat zekere *Jan Grof*¹⁵ eenen Leeuw, die op een anderen borger, zynen makker, zat, boven van den zelve afgeschoten heeft. Ook is my bekend, dat zeker borger zynen makker, terwyl hy de Leeuw by zyn tong had, door een gelukkige schoot redde. Als een paard 'er den reuk af heeft, is 't onmogelyk om 't zelve in toom te houden. Men wort hem by nacht ten eersten aan zyn brandende oogen gewaar, en wanneer hy yemant, of een dier, aandoet, zoo slaat hy dat in eenen slag dood, torssende een os op zyne schoften, als niet met allen, weg.

Daar zyn voorbeelden van, dat zy Hollanders uit 't midden van een gansche troep Hottentots gehaalt, en die voor hunne oogen verscheurt hebben.

De Heer Gouverneur *Willem Adriaan van der Stel* heeft een jongen gehad, die, in Hottentots-Holland zyn knapzak over zyn hoofd willende haalen, van agteren door een Leeuw besprongen wiert, welken hy by de maanen zoo styf na vooren trok, dat hy weer van hem afsprong, en na de schaapen liep; hoewel hy door des zelfs klauwen zoo gewond was, dat hy 'er wel een half jaar ziek van te bed lag.

Deze Heer heeft my ook verhaalt, dat hy op zekeren tyd twee Leeuwen op een zandige vlakte ontdekte, die, schoon zyn Ed. al vry sterk van volk was, geen voetstap daarom uit hunnen tred, maar zeer bedaart en langzaam al vooruit gingen; ook merkte zyn Ed. dat zy 't spoor met hunne klauwen gemaakt, met hunne staarten geheel toehaalden, en weer bedekten.

Van den Heer *van Loon*,¹⁶ in 't jaar 1695 Predikant alhier, verstond ik, dat nu en dan wel wagens met volk na Stellenbosch of Draakestein gaande, door Leeuwen aangedaan, en door de zelve wel menschen uit zulk een hoop gehaalt zyn; en dat, als men op zulk een Leeuw te dier tyd schoot, hy dan doorgaans, zyn prooi verlatende, op dien genen, die na hem geschoten had, aanviel, zonder dien troep, hoe groot ook, eenigzins te ontzien.

9. *Herpestes ichneumon cafer*. [RH]

10. *Hyaena brunnea*. [RH]

leopards,⁷ lynxes,⁸ ichneumons,⁹ wolves,¹⁰ tiger-wolves,¹¹ tiger bush-cats,¹² lovely spotted wild dogs,¹³ almost like greyhounds in shape and so bold that they dare to attack a sheepfold in a band of 200 to 300 and mangle most of the beasts in it. There are also large and small land-tortoises.

Wolves and tiger-wolves will also attack men, and even a man on horseback. Also Heer *Henrik Bouman*¹⁴ once had to do with a tiger, from the claws of which he saved himself, but was pitifully scarred by them.

So long as a lion can get small game he will seldom attack men. I know, however, that in my time they have attacked various men, and that a certain *Jan Grof*¹⁵ once shot a lion which was on the back of another Burgher, his comrade. I also know how a certain Burgher saved his comrade by a lucky shot while he held the lion by its tongue. When a horse gets wind of one, it is impossible to keep it in control. By night one is first aware of him by his burning eyes, and when he attacks a man or an animal he kills with one blow, throwing an ox on his back as if it were nothing at all.

There are examples where they have dragged out Dutchmen from among a whole troop of Hottentots, and torn them to pieces before their eyes.

The Governor *Willem Adriaan van der Stel* had a lad, who once in Hottentots-Holland was about to pull his knapsack over his head when a lion sprung at him from behind, which he dragged forward by its mane so strongly, that it leapt off him again and made for the sheep, although he was so wounded by its claws, that he lay sick in bed a full half year.

H.E. also told me, that on a certain occasion he saw two lions on a sandy flat, which, although he had a pretty large party with him, did not give way a step, but went forward very calmly and slowly; also he noticed, that they swept together with their tails the tracks left by their claws, and entirely hid them.

In 1695 I heard from Heer *van Loon*,¹⁶ a Preacher here, that even the waggons with people on their way to Stellenbosch and Draakestein are sometimes attacked by lions, and men dragged out from such a party; and

11. *Crocota crocuta*, ook 'n hiëna. [RH]

12. *Leptailurus serval*. [RH]

13. *Lycaon pictus*. [RH]

14. Vgl. VRV II-2, voetnoot III/23.

15. Uit die Resolusies van 26/3/1677 en 3/5/1680 blyk dat „Jan Grof” die bynaam was van Jan Coenraet Visscher. Sy huis in Tafelvallei word herhaaldelik as grensbaken genoem vir die terrein waar die „tap van d'coele wijnen, uijtheemse bieren in de limite van de Taaffelvalleij oost en zuij dwaerts tot aen de huijsinge van Jan Coenraadt Visscher alias Jan Groff” deur pagters geoorloof was. (Vgl. *Resolusies* II, bl. 178, 282, 329-330.)

16. Sien VRV II-2, voetnoot II/136.